

۱) فعل آینده (دور) و فرمهای مختلف آن :

فعل آینده دور در زبان ترکی بوسیله پسوند « اچک » که به فعل پیوند می‌خورد ساخته می‌شود. حرف صدادار علامت فعل آینده (اچک) وابسته به آخرین حرف صدادار ریشه فعل می‌باشد. اگر آخرین حرف صدادار ریشه فعل به یکی حروف آهنگ پائینی (a , ɪ , o , u) ختم شود، پسوند فعل آینده تبدیل به « آچاق » (acaq) و اگر ریشه فعل به حروف آهنگ بالائی (ə , i , e , ö , ü) ختم شود، پسوند فعل آینده تبدیل به « اچک » ə c ə k (با هماهنگی کوچک) می‌گردد :

ə , e , i , ö , ü = ə c ə k

a , ɪ , o , u = acaq

فعل آینده همانند افعال دیگر به زمانهای مختلف قابل صرف می‌باشد. مثال :

۱-۱) فعلی که آخرین حرف صدادار آن به یکی از حروف آهنگ بالائی (ə , e , i , ö , ü) ختم

شود ، به شکل زیر برای ضمائر شخصی صرف می‌شود. مثال :

من گله جه یم mən gələcəyəm (من خواهم آمد)

سن گله جکسن sən gələcəksən (تو خواهی آمد)

او گله جک o gələcək (او خواهد آمد)

بیز گله جه بیک biz gələcəyik (ما خواهیم آمد)

سبز گله جک سینیز siz gələcəksiniz (شما خواهید آمد)

اونلار گله جکلر onlar gələcəklər (آنها خواهند آمد)

۱-۲) فعلی که آخرین حرف صدادار آن به آهنگ پائینی (a , ɪ , o , u)

ختم شود ، به شکل زیر برای ضمائر شخصی صرف می‌شود. مثال :

من آلاچاغام mən alacağam (من خواهم گرفت)

سن آلاچاقسان sən alacaqsan (تو خواهی گرفت)

(او خواهد گرفت)	o	alacaq(dır)	اۇ آلاچاق (دیر)
(ما خواهیم گرفت)	biz	alacağımız	بیز آلاچاقیق
(شما خواهید گرفت)	siz	alacaqsınız	سیز آلاچاقسینیز
(آنها خواهند گرفت)	onlar	alacaqlar	اۇنلار آلاچاقلار

– حرف « ق » و « ك » در میان دو حرف صدادار به « غ » و « یه » تبدیل میشود.

(۲) حالت نفی فعل آینده :

نفی فعل آینده بوسیله حروف نفی « ما » و « مه » صورت می‌گیرد. فعلی که آخرین حرف صدادار آن به آهنگ بالائی ختم (ə, e, i, ö, ü) شود به شکل زیر نفی می‌شود:

من	mən	gəlməyəcəyəm	من گلمه یه جه یم
سن	sən	gəlməyəcəksən	سن گلمه یه جک سن
اۇ	o	gəlməyəcək	اۇ گلمه یه جک
بیز	biz	gəlməyəcəyik	بیز گلمه یه جه بیک
سیز	siz	gəlməyəcəksiniz	سیز گلمه یه جک سینیز
اۇنلار	onlar	gəlməyəcəklər	اۇنلار گلمه یه جک لر

این فعل در محاوره به شکل « mən gəlmiyəcəyəm » نیز صرف می‌شود.

(۲-۱) فعلی که آخرین حرف صدادار آن به آهنگ پائینی (a, ı, o, u) ختم شود ، به

شکل زیر نفی و برای ضمائر شخصی صرف می‌شود. مثال :

من	mən	almayacağam	من آلمایاچاغام
سن	sən	almayacaqsan	سن آلمایاچاقسان
اۇ	o	almayacaq	اۇ آلمایاچاق
بیز	biz	almayacağımız	بیز آلمایاچاقیق

siz almayacaqsınız سیز آلما یا جاقسینینیز

onlar almayacaqlar اونلار آلما یا جاققلار

این فعل در محاور به شکل « almayacağam » نیز صرف می شود.

۳) حالت سؤالی فعل آینده

mən gələcəyəmmi ؟ من گله جه یم می ؟ (آیا من خواهم آمد)

sən gələcəksənmi ؟ سن گله جک سن می ؟ (آیا تو خواهی آمد)

o gələcəkmi ؟ او گله جک می ؟ (آیا او خواهد آمد)

biz gələcəyikmi ؟ بیز گله جه بیک می ؟

siz gələcəksinizmi ؟ سیز گله جک سینیز می ؟

onlar gələcəklərmi ؟ اونلار گله جک لر می ؟

۴) حالت نفی سؤالی فعل آینده :

نفی سؤالی فعل آینده به شکل زیر صرف می شود: (آیا من نخواهم آمد)

mən gəlməyəcəyəmmi ؟ من گلمه یه جه یم می ؟

sən gəlməyəcəksənmi ؟ سن گلمه یه جک سن می ؟

o gəlməyəcəkmi ؟ او گلمه یه جک می ؟

biz gəlməyəcəyikmi ؟ بیز گلمه یه جه بیک می ؟

siz gəlməyəcəksinizmi ؟ سیز گلمه یه جک سینیز می ؟

onlar gəlməyəcəklərmi ؟ اونلار گلمه یه جک لر می ؟

۵) صرف فعل آینده در گذشته و فرمهای مختلف آن :

فعل آینده همانند افعال دیگر به زمانهای مختلف گذشته بوسیله ماضی فعل « ایمك » قابل صرف می‌باشد. مثال :

من گله جه یدیم ، من گله جه یمیشدیم ...

فعل مذکور زمانی بکار گرفته می‌شود که کسی بخواهد تصمیم خود را که برای به انجام رساندن عملی در زمان گذشته برای آینده داشته بیان کند . مثال :

من هفته قبل تصمیم داشتم که شب جمعه هفته قبل بیدار شما بیایم ولی روز جمعه سخت مریض شدم و نیامدم .

من گئچن هفته جمعه آخشامی سیزه گله جه یدیم ، [هفته قبل، قبل از شب جمعه تصمیم داشتم که شب جمعه به خانه شما بیایم] آما جمعه گونو مریض اولدوم گلنمه دیم . [اما روز جمعه مریض شدم و نتوانستم بیایم .] بعبارتی هفته قبل تصمیم گرفته بودم که شب جمعه بخانه شما بیایم . شب جمعه ای که به نسبت روزهای هفته گذشته ، آینده بحساب می‌آید و آینده ای که خود نیز امروز گذشته محسوب می‌شود. (آینده در گذشته). « فعل آینده در گذشته » مفهوم دیگری نیز همانند جمله شرطی در زمان گذشته بخود می‌گیرد. (توجه شود که این فعل ، فعل شرطی نمی‌باشد.) بعبارتی اگر گفته شود که من تصمیم گرفته بودم بیایم. یعنی « من گله جه یدیم » ، بلا فاصله این سوال پیش می‌آید که چرا نیامدید . در جواب گفته می‌شود که من در روز جمعه مریض شدم . علاوه بر آن ، اگر گفته شود که من تصمیم گرفته بودم بیایم به این معنی نیز است که نتوانسته ام بیایم. بعبارتی تصمیم مذکور با عدم موفقیت روبرو بوده است. فعلی که مفاهیم فوق را بیان کند « فعل آینده در گذشته » نامیده می‌شود که می‌توان آن را در جمله برای يك و یا هر سه مفهوم ذکر شده بکار برد. این فعل به شکل زیر صرف می‌شود :

۵-۱) فعل آینده در گذشته

فعلی که آخرین حرف صدادار آن به آهنگ بالائی [ə, e, i, ö, ü] ختم شود به شکل زیر

صرف می‌شود. مثال :

mən gələcəydim	من گله جه یدیم	(تصمیم براین بود که بیایم)
sən gələcəydin	سن گله جه یدین	
o gələcəydi	او گله جه یدی	
biz gələcəydik	بیز گله جه یدیک	
siz gələcəydiniz	سیز گله جه یدینیز	
onlar gələcəydilər	اونلار گله جه یدیلر	

– حرف « ك » (gələcək) در میان دو حرف صدادار به « یه » (gələcəydim) تبدیل می‌شود .

۵-۲) صرف فعل آینده در گذشته دور

mən gələcəymişəm	من گله جه یمیشم
sən gələcəymişən	سن گله جه یمیش سن
o gələcəymiş	او گله جه یمیش
biz gələcəymişik	بیز گله جه یمیشیک
siz gələcəymişsiniz	سیز گله جه یمیش سینیز
onlar gələcəymişlər	اونلار گله جه یمیش لر

۵-۳) صرف فعل آینده در گذشته دورتر

mən gələcəymişdim	من گله جه یمیشدیم
sən gələcəymişdin	سن گله جه یمیشدین
o gələcəymişdi	او گله جه یمیشدی

۵-۴) فعلی که آخرین حرف صدادار آن به آهنگ پائینی ختم می‌شود :

فعل آینده در گذشته :

mən aǵlayacaǵ (i) dım من آغلا یا جاغیدیم

sən aǵlayacaǵ (i) dın سن آغلا یا جاغیدین

o aǵlayacaǵ (i) dı او آغلا یا جاغیدی

توجه : گذشته این فعل می تواند به شکل اصلی خود (مثل: idi) نیز صرف شود.

۵-۵) فعل آینده در گذشته دور

mən aǵlayacaǵ (i) mışam من آغلا یا جاغیمیشام

۵-۶) فعل آینده در گذشته دورتر

mən aǵlayacaǵ (i) mışdım من آغلا یا جاغیمیشدیم

۵-۷) حالت نفی سوالی فعل آینده در گذشته :

نفی سوالی فعل آینده در گذشته به شکل زیر صرف می شود . مثال :

mən gəlməyəcəy(i)dimmi? من گلمه یه جه یدیم می ؟

sən gəlməyəcəy(i)dinmi? سن گلمه یه جه یدین می ؟

o gəlməyəcəy(i)dimi? او گلمه یه جه یدی می ؟

۱) کلمه سازی بوسیله پسوند فعل آینده

هرگاه ریشه فعل را با پسوند آینده (« آجک » و « آجاق » با هماهنگی کوچک)

پیوند دهیم کلمه جدیدی بوجود می آید . مثال :

- گله جک gələcək (آینده)

گله جک زمان gələcəkzaman (زمان آینده)

- آلا جاق alacaq (طلب)

alacağım	(طلب من)	آلاجاغیم
verəcək	(بدهی)	- وِرَجَك
verəcəyim	(بدهی من)	وئرجه ییم
düşünəcək	(ادراك)	- دوشونه جك
düşünəcəyim	(فهم وادراك من)	دوشونه جه ییم

(۱-۱) کلمه ای که بوسیله پسوند فعل آینده (اجك ، آجاق) ساخته شده (کلمه ای که آخرین حرف صدادار آن به آهنگ پائینی ختم می شود.) به شکل زیر صرف می شود :

mənim alacağım	(طلب من)	منیم آلاجاغیم
sənin alacağın	(طلب تو)	سنیین آلاجاغین
onun alacağı	(طلب او)	اؤنون آلاجاغی
bizim alacağımız	(طلب ما)	بیزیم آلاجاغیمیز
sizin alacağınız	(طلب شما)	سیزین آلاجاغینیز
onların alacakları	(طلب آنها)	اؤنلارین آلاجاقلاری

حرف « ق » در میان دو حرف صدادار به « غ » تبدیل می شود .

(۱-۲) کلمه ای که بوسیله پسوند آینده (اجك) ساخته شود به شکل زیر در حالت‌های مختلف تصریفی صرف می شود :

mənim gələcəyim	(آینده من)	منیم گله جه ییم	حالت فاعلیت :
mənim gələcəyimə	(به آینده من)	منیم گله جه ییمه	حالت مفعول با واسطه:
mənim gələcəyimdə	(در آینده من)	منیم گله جه ییم ده	حالت با واسطه با حرف اضافی در:
mənim gələcəyimdən	(از آینده من)	منیم گله جه ییم دن	حالت مفعول با واسطه با حرف اضافی از:
mənim gələcəyimi	(آینده مرا)	منیم گله جه ییمی	حالت بیواسطه :
mənim gələcəyimin	(مال آینده من)	منیم گله جه ییمین	حالت اضافه ملکی :